

**Monitoringsrapportage Raad voor de
leefomgeving en infrastructuur**

Peildatum 1 september 2022

Colofon

Opdrachttitel

Monitoringsrapportage Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
Peildatum 1 september 2022

Opdrachtgever

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Projectteam ERAC

Robert Smeets
Martijn Panjer

Datum rapport

14 december 2022

*European and Regional Affairs Consultants (ERAC) B.V.
Vughterweg 47a
Postbus 90102
5200 MA 's-Hertogenbosch
T. +31 (0) 73 700 03 40*

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Opzet van de inventarisatie.....	5
Resultaten inventarisatie	9
Bijlagen	21

één Inleiding

1.1 Aanleiding

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) heeft aan ERAC de opdracht verleend om Europese financiering in beeld te brengen voor de regio's die onderdeel zijn van het rapport 'Vergeten Nederland'. Dit betreft de regio's:

- **Kop van Noord-Holland**
Gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen, Texel
- **Noordoost-Groningen**
Gemeenten Eemsdelta, Midden-Groningen, Oldambt
- **Parkstad Limburg**
Gemeenten Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf, Simpelveld, Voerendaal
- **Twente**
Gemeenten Almelo, Borne, Dinkelland, Enschede, Haaksbergen, Hellendoorn, Hengelo, Losser, Oldenzaal, Rijssen-Holten, Tubbergen, Twenterand, Wierden
- **Veenkoloniën**
Gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen, Pekela, Stadskanaal, Veendam, Westerwolde
- **Zeeuws-Vlaanderen**
Gemeenten Hulst, Sluis, Terneuzen

De resultaten van deze inventarisatie worden gepresenteerd in dit rapport. De gepresenteerde cijfers hebben als peildatum **1 september 2022** en hebben betrekking op de **Europese programmaperiode 2014-2020**. De nieuwe (huidige) programmaperiode loopt van 2021 tot 2027. Deze periode is echter te laat van start gegaan en de verschillende programma's worden nu pas opgestart. De projecten opgenomen in de rapportage hebben allemaal betrekking op 2014-2020.

1.2 Leeswijzer

Dit rapport heeft de volgende opbouw:

- Hoofdstuk één: Inleiding
- Hoofdstuk twee: Opzet van de inventarisatie
- Hoofdstuk drie: Resultaten inventarisatie

Als bijlage is de overzichtstabel van de Europese programma's toegevoegd.

twee

Opzet van de inventarisatie

De inventarisatie van verleende subsidie maakt gebruik van openbare databases, contacten met programmabureaus / National Contact Points en wordt verdiept met verificatiegesprekken waar nodig.

2.1 Categorisering

Categorisering op projectniveau

Alle projecten worden gecategoriseerd op zes variabelen:

- Europees programma
- Bestuurlijk thema
- Topsector
- Grand Societal Challenge
- European Flagship
- Maatregel cf. EIM-rekentool

De bestuurlijke thema's zijn gebaseerd op de thema's die in overgrote mate een rol spelen in de verschillende provinciale coalitieakkoorden uit 2015. Dit om landelijk uniforme bestuurlijke thema's te krijgen. Aan het begin van de volgende Europese programmaperiode zullen de bestuurlijke thema's worden bijgewerkt. De topsectoren zijn gebaseerd op het landelijk topsectorenbeleid. De Grand Societal Challenges en European Flagships zijn variabelen die de Europese Commissie gebruikt. Deze zorgen ervoor dat vergelijkingen op internationaal niveau mogelijk zijn. De Grand Societal Challenges zijn zeven uitdagingen waarvoor gerichte investeringen in onderzoek en ontwikkeling een effectieve impact hebben. De European Flagships zijn nader geconcretiseerde groeilijnen (slim, duurzaam, inclusief) uit de 'Europa 2020-strategie' van de Europese Commissie. De EIM-rekentool is in opdracht van het toenmalige Ministerie van Economische Zaken ontwikkeld om van projecten verwachte vervolginvesteringen en werkgelegenheid in te schatten. Hiervoor zijn 21 categorieën projecten (maatregelen) gedefinieerd, met voor iedere categorie een eigen berekeningssystematiek van de vervolginvesteringen en werkgelegenheid.

Categorisering op organisatieniveau

Van de organisaties die participeren in de projecten wordt vastgelegd hoeveel subsidie zij binnen het project toegekend hebben gekregen. Daarnaast wordt de vestigingsplaats van deze organisaties vastgelegd. De vestigingsplaats is de basis voor de geografische verdeling van de Europese subsidie. Op deze manier kan een onderverdeling gemaakt worden naar subsidie per gemeente of provincie. Ten slotte wordt vastgelegd welk type organisatie de financiering ontvangt en of deze organisatie penvoerder is binnen een project.

2.3 Europese programma's

Het monitoringsysteem bevat de verleende subsidies binnen de grootste en belangrijkste Europese programma's en fondsen uit de programmaperiode 2014-2020. Slechts enkele kleine fondsen en programma's maken geen onderdeel uit van deze inventarisatie. Zie bijlage 1 voor korte duiding van de opgenomen programma's.

De programma's worden gecategoriseerd naar regieorgaan. Hierin wordt onderscheid gemaakt naar programma's onder regionale regie, nationale regie en Europese regie. Programma's onder regionale regie zijn Interreg A en B, EFRO en POP. Dit zijn programma's waar provincies zelf aan het roer staan en invloed uit kunnen oefenen. Programma's onder nationale regie zijn bijvoorbeeld AMIF en ESF. Hier is de Rijksoverheid de meest bepalende actor. Programma's onder Europese regie worden voornamelijk vanuit Brussel aangestuurd. Horizon2020 is het grootste programma onder Europese regie. Waar programma's onder regionale en nationale regie ook een bepaald geografisch gebied kennen, denk aan Interreg VA Duitsland-Nederland of OP Oost, zijn programma's onder Europese regie in heel Europa toepasbaar. Dit houdt in dat organisaties uit heel Europa kunnen deelnemen aan deze programma's en concurreren om het budget.

Onderstaand zijn de in het monitoringsysteem aanwezige programma's benoemd, gecategoriseerd naar regieorgaan.

Programma's – regionale regie

- EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling)
 - Kansen voor West II (OP West)
 - OP Noord
 - OP Oost
 - OPZuid
- ELFPO (Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling), onderdeel POP
- Interreg – grensoverschrijdende samenwerking:
 - Interreg VA 2 Zeeën
 - Interreg VA Duitsland-Nederland
 - Interreg VA Euregio Maas-Rijn
 - Interreg VA Vlaanderen-Nederland
 - Interreg VB Noordzee
 - Interreg VB North West Europe

Programma's – nationale regie

- AMIF (Asiel- en Migratiefonds)
- EFMZV (Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij)
- ESF (Europees Sociaal Fonds):
 - Actieve inclusie
 - Duurzame inzetbaarheid
 - Sociale innovatie & transnationale samenwerking

- ISF (Fonds voor de Interne Veiligheid)

Programma's – Europese regio

- CEF (Connecting Europe Facility)
- COSME
- COST
- Creative Europe
- EaSI (Employment and Social Innovation)
- EEE-F
- ELENA
- Erasmus+
- Europe for Citizens
- Eurostars
- Horizon 2020:
 - Horizon 2020 Research & Innovation Action
 - Horizon 2020 Marie Curie
 - Horizon 2020 Coordination and Support Action
 - Horizon 2020 Innovation Action
 - Horizon 2020 ERC Grant
 - Horizon 2020 SME
 - Horizon 2020 (alle overige calls gezamenlijk)
- Interreg VC Europe
- LIFE
- URBACT
- Urban Innovative Actions

2.4 Dataverzameling

Bij de dataverzameling is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Er is zowel gebruik gemaakt van openbare databases als van contacten met programmabureaus. De beschikbaarheid van data verschilt per programma. Horizon2020 stelt bijvoorbeeld een zeer uitgebreide dataset beschikbaar via Cordis. In deze dataset is per deelnemende organisatie omschreven hoeveel subsidie zij ontvangen en waar ze gevestigd zijn. Bij CEF zijn alleen de totaalgegevens per project bekend. Dit houdt dus ook in dat alleen het totaal subsidiebedrag bekend is. Bij dergelijke programma's wordt het bedrag per organisatie berekend door dit totaalbedrag te delen door het aantal deelnemende organisaties. Op deze manier kan een goede inschatting gemaakt worden van de verleende financiering. Voor het EFRO-programma gebruiken we gegevens die verstrekt zijn door de Managementautoriteit. Ten slotte worden voor POP de gegevens verstrekt door provincies.

Wanneer alle gegevens ingevoerd zijn in de database vindt een verificatieronde plaats. Hierin worden de belangrijkste resultaten besproken en wordt bijvoorbeeld gekeken of icoonprojecten missen of dat contactpersonen gedetailleerdere informatie hebben die toegevoegd kan worden aan het systeem.

De aanpak van ERAC gaat uit van pragmatisme in het komen tot voldoende betrouwbare en bruikbare gegevens, zonder 'wetenschappelijk volledig' te willen zijn. Met de gepleegde inzet willen we tot een 80% dekkend beeld komen. Dit met de wetenschap dat de inspanningen om de laatste 20% te vergaren onevenredig groot zijn.

2.5 Multiplier

De inventarisatie gaat uit van verleende subsidie binnen de Europese programma's. De projectomvang is in werkelijkheid groter, omdat voor de meeste programma's geldt dat slechts een deel van de projectkosten uit (Europese) subsidie wordt gefinancierd.

Voor de berekening van de multiplier is op basis van ervaringscijfers per programma een gemiddeld subsidiepercentage bepaald. ERAC vertaalt deze percentages in een gemiddelde multiplier per programma.

2.6 Toerekening financiering

Subsidie wordt aan een locatie toegerekend op basis van adresgegevens zoals aanwezig in de programmadatabases. Dit houdt in dat bijvoorbeeld alle financiering die TNO ontvangt binnen Horizon2020 wordt toegeschreven aan Den Haag. Dit komt doordat in Den Haag het hoofdkantoor van TNO gevestigd is en daardoor alle TNO-projecten in de Horizon2020-database aan dit postadres worden gekoppeld. Het is voor ERAC onmogelijk te achterhalen in welke TNO-vestiging de werkzaamheden daadwerkelijk uitgevoerd worden en daarom wordt Den Haag aangehouden als projectplaats in de monitoring.

Hiernaast wordt binnen Interreg soms met voucherregelingen gewerkt. Dit houdt in dat Europees geld eerst terecht komt bij een intermediaire organisatie die dit geld vervolgens weer verdeelt over andere partijen. Deze partijen zijn niet bij ons bekend, dit komt doordat in de openbare database alleen de primaire ontvanger van de middelen wordt benoemd. Bij voucherregelingen is dit de intermediaire organisatie. Dit houdt in dat in de monitoring ook slechts melding gemaakt wordt van deze intermediair en het totale bedrag aan financiering aan deze organisatie wordt toegeschreven.

2.7 Doorontwikkeling monitoringsysteem

Er vindt continu inhoudelijke toetsing van het monitoringsysteem plaats. Deze toetsing is onder andere mogelijk door contacten die ERAC heeft met provincies of met subsidieverstrekkers. Regelmatig wordt met deze informatie de database aangescherpt. Het is hierdoor mogelijk dat een subsidiebedrag wordt gerectificeerd, of dat een eerder gekozen categorisering wijzigt, bijvoorbeeld van topsector Chemie naar HTSM. Dit alles met als doel om op het moment van rapportage het monitoringsysteem zo goed mogelijk inzicht te laten geven in de verleende Europese subsidie in het onderzoeksgebied.

drie

Resultaten inventarisatie

3.1 Inleiding

De Rli heeft ERAC gevraagd om voor verschillende regio's in kaart te brengen in hoeverre organisaties in deze regio's Europese subsidies toegekend krijgen. De regio's die ERAC in kaart brengt zijn:

- Kop van Noord-Holland
- Noordoost-Groningen
- Parkstad Limburg
- Twente
- Veenkoloniën
- Zeeuws-Vlaanderen

Voor deze regio's brengt ERAC het volgende in kaart:

- Totaal verkregen euro's
- Totaal verkregen euro's inclusief multiplier
- Verdeling naar Europees programma
- Verdeling naar bestuurlijk thema
- Verdeling naar type ontvanger
- Verdeling naar type ontvanger per programma

3.2 Europese subsidie en aantal projecten naar Europees programma

Deze paragraaf presenteert de gevraagde gegevens in tabel vorm. Per tabel wordt telkens een korte duiding gegeven. De gegevens worden niet in ranglijstvolgorde weergegeven maar op alfabetische volgorde (gekeken naar de naam van de regio's).

Totaal verkregen euro's per regio

Regio	Europese subsidie	Projectkosten	Multiplier
Kop van Noord-Holland	€ 43.951.847	€ 88.488.784	2,01
Noordoost-Groningen	€ 28.067.393	€ 58.659.457	2,09
Parkstad Limburg	€ 97.509.453	€ 182.957.950	1,88
Twente	€ 379.113.654	€ 627.942.420	1,66
Veenkoloniën	€ 89.883.958	€ 190.023.912	2,11
Zeeuws-Vlaanderen	€ 73.866.198	€ 164.111.634	2,22
Totaal	€ 712.392.503	€ 1.312.184.158	1,84

Tabel 1: totale Europese subsidie, projectkosten en multiplier per regio

In tabel 1 valt direct op dat Twente veel meer Europese subsidie ontvangt dan de overige regio's. Dit is te verklaren door het feit dat Twente een universiteit binnen haar grenzen heeft. De overige regio's hebben dit niet (de Open Universiteit in Heerlen buiten beschouwing gelaten). Het grootste EU-programma in Nederland in beschikbare subsidie is Horizon2020. Dit programma heeft tot doel innovaties die meerwaarde hebben voor de gehele EU te versterken. Primaire doelgroep van dit

programma zijn onderzoeksinstellingen, met name universiteiten weten dit programma doorgaans goed te vinden. In heel Nederland zien we dat gemeenten, regio's en provincies die een universiteit binnen hun grenzen hebben liggen, meer Europese subsidie verwerven dan gebieden die dit niet hebben.

In veel Europese programma's is het noodzakelijk dat cofinanciering wordt ingelegd om in aanmerking te komen voor subsidie. Dit betekent dat er sprake is van een grotere projectomvang en dus ook een grotere investering in de regio per project dan alleen de Europese subsidie. De cofinanciering verschilt per programma.

In tabel 1 zijn per regio ook de totale projectkosten (oftewel totale investering) in beeld gebracht. Ten slotte is de multiplier weergegeven: de vermenigvuldigingsfactor van Europese subsidie naar totale investering. In de Kop van Noord-Holland bedraagt de multiplier 2,01. Dit betekent dat per euro Europese subsidie € 2,01 wordt geïnvesteerd. Met de euro Europese subsidie is daarmee € 1,01 aan investering uitgelokt.

Opvallend is dat de regio Veenkoloniën op totale investeringen beter scoort dan Parkstad Limburg, terwijl dit op totale Europese subsidie andersom is. Hoewel Twente met afstand de hoogste som aan investeringen aantrekt, is wel te zien dat de multiplier hier het laagst is. Hier is het verschil in cofinanciering per programma duidelijk zichtbaar. Het verschil in multiplier betekent dat de projecten waarin organisaties uit de Veenkoloniën participeren meer cofinanciering hebben dan projecten uit programma's waarin organisaties uit Parkstad Limburg of Twente participeren.

Verdeling naar Europees programma

Tabel 2 geeft per regio de onderverdeling naar Europees programma weer. Hierbij zijn de Europese programma's onderverdeeld naar de bestuurslaag die de regio heeft over de programma's.

Goed zichtbaar is de impact van individuele programma's op de score van de verschillende regio's. Naast de grote impact van Horizon2020 op de cijfers van Twente, valt op dat bijna 2/3 van de totale Europese subsidie die terechtkomt in Zeeuws-Vlaanderen afkomstig is uit CEF. Dit betreft een grote Europese investering in het sluiscomplex in Terneuzen.

Wat ook belangrijk is om te vermelden is de geografische dimensie in de Interreg programma's. Van de verschillende regio's valt alleen Parkstad Limburg in het programmagebied van Interreg Euregio Maas-Rijn. Dit houdt in dat organisaties uit deze regio de doelgroep zijn voor dit programma. Deze zelfde regio valt dan weer niet onder het programmagebied van Interreg Deutschland-Nederland. In de cijfers is terug te zien dat regio's die tot het programmagebied behoren veel makkelijker kunnen participeren in de programma's.

In Noordoost-Groningen en Zeeuws-Vlaanderen zien we de minste spreiding in participatie in verschillende programma's. Vaak zien we dat gebieden waar in veel verschillende programma's wordt geparticipeerd, ook een breder economisch fundament aanwezig is. Zij zijn vaak niet afhankelijk van één partij of een specifieke sector. Vaak zien we: hoe breder het fundament, hoe breder participatie in programma's.

Europees programma per regio	Kop van Noord-Holland	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Twente	Veenkoloniën	Zeeuws-Vlaanderen
Europese regio	€ 17.979.064	€ 4.463.728	€ 56.228.900	€ 256.354.031	€ 11.556.805	€ 56.592.412
CEF	€ 38.189	€ 1.946.377	€ 28.699.714	€ 12.906.942	€ 4.493.581	€ 48.583.760
Creative Europe			€ 317.006	€ 416.412		
EaSI			€ 51.502			
Erasmus+	€ 667.819	€ 253.932	€ 9.768.938	€ 24.047.884	€ 2.573.516	€ 1.770.285
Europe for citizens			€ 33.522	€ 15.396		
EUROSTARS	€ 425.567		€ 150.000	€ 7.846.037	€ 243.343	€ 169.230
Horizon 2020	€ 16.356.999	€ 2.263.419	€ 8.239.856	€ 209.460.763	€ 3.828.228	€ 2.602.087
Interreg VC Europe			€ 192.513	€ 650.358	€ 237.396	
LIFE	€ 490.490		€ 1.250.046	€ 913.421	€ 180.741	€ 3.467.050
URBACT			€ 191.302	€ 96.819		
Urban Innovative Actions			€ 7.334.499			
Nationale regio	€ 3.122.943	€ 3.851.610	€ 20.194.712	€ 30.622.154	€ 55.514.263	€ 1.388.646
AMIF				€ 494.328	€ 24.758.912	
EFMZV	€ 1.285.792					€ 11.000
ESF	€ 1.837.151	€ 3.851.610	€ 20.194.712	€ 30.127.826	€ 12.245.351	€ 1.377.646
ISF					€ 18.510.000	
Regionale regio	€ 22.849.841	€ 19.752.054	€ 21.085.841	€ 92.137.469	€ 22.812.890	€ 15.885.140
ELFPO	€ 9.170.070	€ 1.035.348	€ 788.219	€ 18.494.339	€ 3.572.596	€ 11.578.483
Interreg 2 Zeeën	€ 3.940.410		€ 296.040	€ 764.886		€ 970.633
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 9.988	€ 14.261.843	€ 655.955	€ 12.187.162	€ 2.785.700	
Interreg VA Euregio Maas-Rijn			€ 5.900.169		€ 33.098	
Interreg VA Vlaanderen-Nederland	€ 374.312		€ 3.038.273	€ 600.335	€ 3.744	€ 1.738.457
Interreg VB Noordzee	€ 237.500	€ 578.467		€ 1.297.737	€ 1.836.257	
Interreg VB North West Europe	€ 823.543		€ 6.051.516	€ 2.384.159	€ 420.282	
Kansen voor West II (OP West)	€ 7.714.494	€ 37.750		€ 403.166	€ 25.000	
OP Noord	€ 264.219	€ 3.791.331		€ 223.381	€ 12.257.921	
OP Oost		€ 47.316	€ 10.950	€ 55.074.484	€ 1.756.544	
OPZuid	€ 315.307		€ 4.344.719	€ 707.820	€ 121.749	€ 1.597.567
Totaal	€ 43.951.847	€ 28.067.393	€ 97.509.453	€ 379.113.654	€ 89.883.958	€ 73.866.198

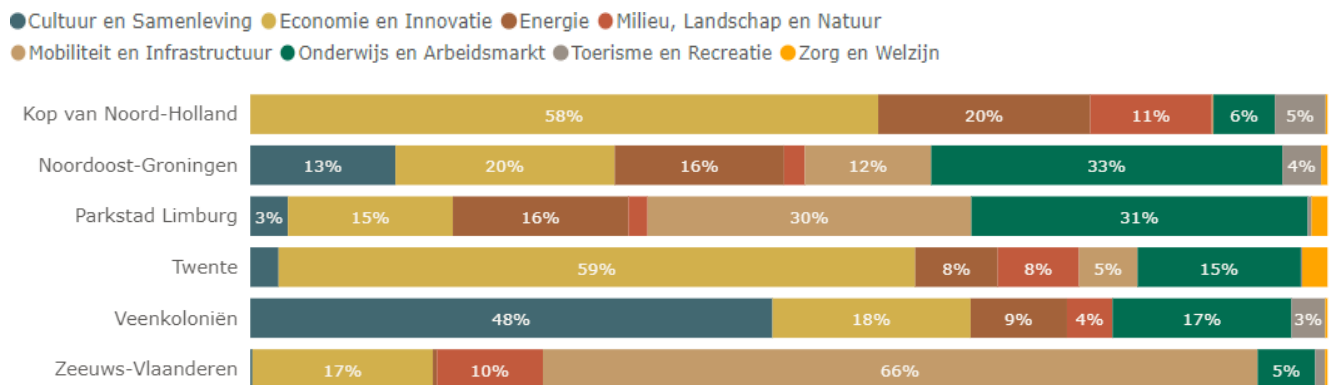
Tabel 2: Verdeling per Europees programma

Verdeling naar bestuurlijk thema

Tabel 3 weergeeft de verdeling per bestuurlijk thema naar regio. Figuur 1 geeft deze informatie in relatieve zin visueel weer.

Bestuurlijk thema	Kop van Noord-Holland	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Twente	Veenkoloniën	Zeeuws-Vlaanderen	Totaal
Cultuur en Samenleving		€ 3.781.528	€ 3.409.017	€ 9.974.811	€ 43.575.275	€ 150.000	€ 60.890.631
Economie en Innovatie	€ 25.619.560	€ 5.712.846	€ 14.931.716	€ 224.009.192	€ 16.528.826	€ 12.371.433	€ 299.173.573
Energie	€ 8.650.992	€ 4.415.670	€ 15.889.535	€ 29.081.369	€ 8.042.815	€ 279.668	€ 66.360.049
Milieu, Landschap en Natuur	€ 4.960.784	€ 538.646	€ 1.735.302	€ 28.594.412	€ 3.795.716	€ 7.264.008	€ 46.888.867
Mobiliteit en Infrastructuur	€ 67.683	€ 3.291.832	€ 29.304.864	€ 20.591.802		€ 49.009.305	€ 102.265.485
Onderwijs en Arbeidsmarkt	€ 2.504.970	€ 9.150.651	€ 30.445.636	€ 57.475.399	€ 14.931.789	€ 3.945.424	€ 118.453.869
Toerisme en Recreatie	€ 2.072.858	€ 1.008.820	€ 349.963	€ 487.497	€ 2.825.702	€ 678.339	€ 7.423.180
Zorg en Welzijn	€ 75.000	€ 167.400	€ 1.443.420	€ 8.899.173	€ 183.835	€ 168.021	€ 10.936.849
Totaal	€ 43.951.847	€ 28.067.393	€ 97.509.453	€ 379.113.654	€ 89.883.958	€ 73.866.198	€ 712.392.503

Tabel 3: Verdeling naar bestuurlijk thema

Figuur 1: Procentuele verdeling bestuurlijke thema's per regio

De meeste Europese programma's richten zich op economie en innovatie. In Zeeuws-Vlaanderen is dit niet het geval. Hier is mobiliteit het grootst. Dit heeft te maken met eerder genoemde CEF-project. In Parkstad Limburg zien we een spreiding tussen de verschillende thema's zoals we voor deze regio ook een spreiding zien tussen de verschillende programma's. Elk programma heeft haar eigen invalshoek en brede participatie, betekent dus ook ondersteuning op meerdere thema's.

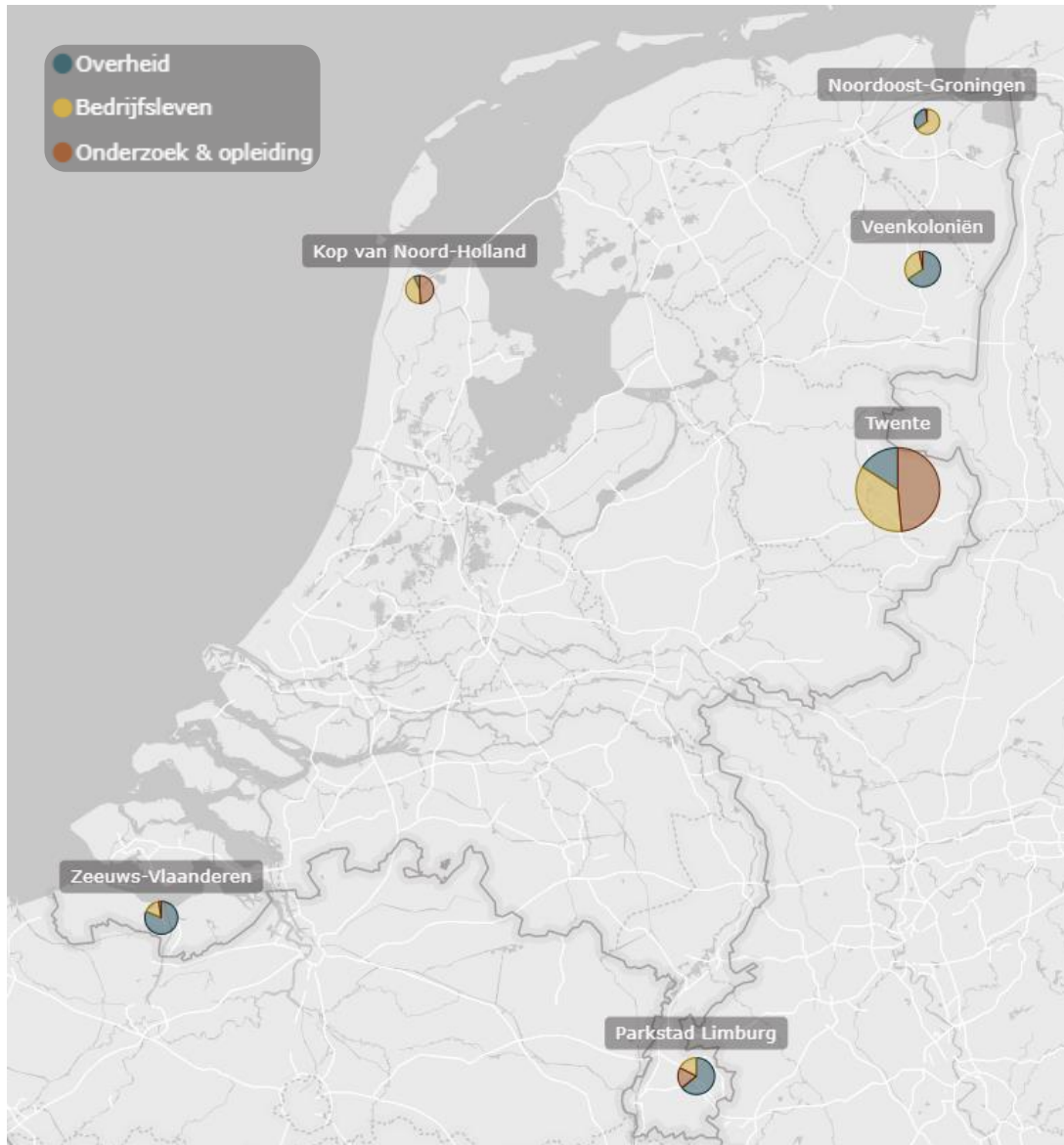
In tabel 2 is te zien dat organisaties uit Noordoost-Groningen voornamelijk actief zijn in Interreg Deutschland-Nederland. De meeste Interregprogramma's zijn breed georiënteerd qua thematiek en dit ook terug te zien in figuur 1 waar de verworven subsidies in meer of mindere mate evenwichtig verdeeld zijn.

Verdeling naar type ontvanger

Naast de verdeling naar Europees programma en bestuurlijk thema is het ook interessant te kijken naar de type organisaties die subsidie ontvangen per regio.

Soort organisatie	Kop van Noord-Holland	Noordoost-Groningen	Parkstad Limburg	Twente	Veenkoloniën	Zeeuws-Vlaanderen
Overheid	€ 3.088.844	€ 9.617.909	€ 62.576.740	€ 60.407.418	€ 58.939.025	€ 60.145.631
Rijksoverheid			€ 912.928		€ 43.296.412	
Provincie			€ 28.680.000	€ 4.494.316		
Gemeente	€ 1.525.516	€ 3.847.953	€ 28.068.781	€ 33.821.246	€ 13.135.713	€ 1.937.190
Waterschap				€ 11.988.622	€ 1.434.835	€ 6.682.036
Intermediaire organisatie	€ 1.485.968	€ 200.832	€ 2.050.430	€ 7.466.436	€ 723.933	€ 884.794
NGO	€ 64.960	€ 116.254		€ 271.781	€ 66.074	
Openbare voorziening		€ 279.608	€ 575.531	€ 1.230.508	€ 57.085	€ 24.131
Overig publiek	€ 12.400	€ 5.173.262	€ 2.289.071	€ 1.134.510	€ 224.974	€ 50.617.480
Bedrijfsleven	€ 19.342.227	€ 18.158.552	€ 16.948.822	€ 134.683.449	€ 28.053.828	€ 11.834.870
MKB	€ 9.266.357	€ 5.537.370	€ 5.440.045	€ 104.844.694	€ 21.673.186	€ 2.511.174
Groot bedrijf	€ 2.230.246	€ 3.045.277	€ 350.147	€ 22.368.313	€ 3.072.759	€ 6.096.576
Landbouwbedrijf	€ 5.150.958	€ 520.250	€ 428.518	€ 1.633.200	€ 953.185	€ 2.839.894
Culturele instelling	€ 378.700	€ 38.000	€ 812.882	€ 984.696	€ 433.774	
Nutsbedrijf	€ 4.924		€ 8.011.151	€ 12.500		
Geprivatiseerde voorziening		€ 423.311	€ 22.500	€ 71.000	€ 10.000	€ 251.287
Overig privaat	€ 2.311.041	€ 8.594.345	€ 1.883.577	€ 4.769.047	€ 1.910.923	€ 135.938
Onderzoek & opleiding	€ 21.520.777	€ 290.932	€ 17.983.891	€ 184.022.787	€ 2.891.105	€ 1.885.697
Onderzoekinstelling	€ 21.174.093			€ 9.395.013	€ 23.538	
Universiteit	€ 97.976		€ 7.014.108	€ 150.326.091		
HBO			€ 9.730.471	€ 15.494.549	€ 1.132.509	
MBO	€ 97.383		€ 503.211	€ 4.901.247	€ 1.503.550	€ 1.812.632
Voortgezet onderwijs	€ 109.975		€ 279.481	€ 779.031	€ 100.269	€ 73.065
Primair onderwijs	€ 41.350	€ 8.000	€ 359.230	€ 1.430.068	€ 107.940	
Overig onderwijs		€ 282.932	€ 97.390	€ 1.696.788	€ 23.300	
Totaal	€ 43.951.847	€ 28.067.393	€ 97.509.453	€ 379.113.654	€ 89.883.958	€ 73.866.198

Tabel 4: Verdeling naar type organisatie

Figuur 2: Kaart van Nederland met per regio verdeling Europese subsidie naar type ontvanger

Figuur 2 toont in één oogopslag de hoofdverdeling tussen type ontvangers, namelijk naar overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen. In Twente en de Kop van Noord-Holland gaat bijna de helft van de Europese subsidie naar kennisinstellingen. In de Veenkoloniën, Zeeuws-Vlaanderen en Parkstad Limburg zijn overheden veruit de grootste type ontvanger. Alleen in Noordoost-Groningen is het bedrijfsleven met 65% de dominante type ontvanger.

Tabel 4 laat zien in meer detail zien welk type organisatie de meeste subsidie ontvangt in de verschillende regio's. In Twente domineert de Universiteit Twente de cijfers. Dit was ook eerder terug te zien in de verdeling naar programma. Het grootste programma, Horizon2020, richt zich immers voornamelijk op kennisinstellingen en dus universiteiten.

Het is interessant om de Universiteit Twente te vergelijken met andere universiteiten. De Universiteit Twente ontvangt iets meer dan € 150 miljoen euro aan Europese subsidie. Hiermee staan zij elfde in

de lijst van Nederlandse universiteiten op basis van verworven Europese subsidies. De andere technische universiteiten: Delft, Eindhoven en Wageningen staan hoger dan Twente wat betreft verwerving van Europese subsidie. Er is voor Twente daarmee nog ruimte voor verdere ontwikkeling.

Qua samenwerking met andere partijen valt dan weer op dat de Universiteit Twente bovengemiddeld samenwerkt met andere universiteiten. Zo wordt in 25% van de projecten samengewerkt met een partner uit de stad Enschede. Als alle universiteitssteden vergeleken worden op participatie van het MKB, dan stijgt Enschede naar een derde plaats qua verworven subsidie. De universiteiten van Wageningen en Delft staan dan wel nog boven Enschede.

In Zeeuws-Vlaanderen en Parkstad Limburg zien we dat overheid de grootste ontvanger is van subsidies. Dit zijn ook de regio's die de grootste CEF-bijdrage krijgen. In CEF zijn overheden de primaire doelgroep. In Zeeuws-Vlaanderen gaat de meeste financiering naar 'overig publiek'. Dit staat voor het consortium dat verantwoordelijk is voor de sluis in Terneuzen onder leiding van de Vlaamse overheid.

In Parkstad Limburg valt het grote bedrag op dat gemeenten ontvangen. Dit komt o.a. door het programma 'Urban Innovative Actions'. Gemeenten zijn de primaire doelgroep van dit programma. Deelname aan dit programma is voor veel gemeenten erg aantrekkelijk vanwege de gunstige voorwaarden, het lukt echter weinig gemeenten daadwerkelijk te participeren. In Parkstad Limburg gaat ook € 28 miljoen naar de provinciale overheid. Dit betreft geld voor CEF-projecten uitgevoerd in de regio (opwaardering van het spoor).

In de Kop van Noord-Holland zien we veel participatie vanuit kennisinstellingen. Dit betreft organisaties zoals stichting Energieonderzoek en de Nuclear Research and Consultancy Group. Dit betreffen activiteiten gelieerd aan de reactor in Petten.

In de Veenkoloniën zien we veel participatie vanuit het bedrijfsleven. Nu is in deze regio weinig groot bedrijfsleven gevestigd. Het betreft hier dan ook vooral MKB.

In Noordoost-Groningen valt de categorie 'overig' telkens op. Onder 'overig privaat' vallen de deelnemers aan kaderprojecten van Interreg. Dit zijn organisaties die via een secretariaat steun krijgen uit Europa. ERAC heeft niet in beeld wie deze organisaties zijn. Onder 'overig publiek' valt de Eems Dollard Regio die steun krijgt vanuit Interreg. Grootste ontvanger in de categorie 'overig onderwijs' is Stichting Stodt Praktijkcentrum Voor Geavanceerde Technologie. Ook Stichting Leerplanontwikkeling SLO en Stichting Europese Beroepsopleidingen ontvangen significante bedragen. Voor de rest onderwijsgerelateerde stichtingen met kleine subsidies (ongeveer € 10.000)

Het is opvallend dat juist deze intermediaire entiteiten steun ontvangen. Dit betreft dus geld dat via een tussenweg rechtstreeks aan de regio wordt toegewezen. Zonder deze steun zien we dat weinig organisaties op eigen kracht Europese subsidie weten te verwerven in deze regio. Dit zien we veel minder in andere regio's.

Verdeling naar type ontvanger per programma

De verdeling naar type ontvanger per programma is per regio apart weergegeven. Dit omdat anders de tabel te onduidelijk werd. De regio's worden in alfabetische volgorde weergegeven.

Europees programma	Overheid	Bedrijfsleven	Onderzoek & opleiding	Totaal
CEF	€ 38.189			€ 38.189
EFMZV	€ 46.463	€ 1.239.329		€ 1.285.792
ELFPO	€ 873.950	€ 8.296.119		€ 9.170.070
Erasmus+	€ 146.922	€ 304.689	€ 216.208	€ 667.819
ESF	€ 1.374.727	€ 420.214	€ 42.210	€ 1.837.151
EUROSTARS		€ 425.567		€ 425.567
Horizon 2020	€ 429.548	€ 3.638.687	€ 12.288.764	€ 16.356.999
Interreg 2 Zeeën		€ 711.949	€ 3.228.460	€ 3.940.410
Interreg VA Duitsland-Nederland		€ 9.988		€ 9.988
Interreg VA Vlaanderen-Nederland		€ 9.168	€ 365.144	€ 374.312
Interreg VB Noordzee		€ 0	€ 237.500	€ 237.500
Interreg VB North West Europe		€ 823.543		€ 823.543
Kansen voor West II (OP West)	€ 179.046	€ 2.564.761	€ 4.970.688	€ 7.714.494
LIFE		€ 442.787	€ 47.703	€ 490.490
OP Noord		€ 195.965	€ 68.254	€ 264.219
OPZuid		€ 259.461	€ 55.846	€ 315.307
Totaal	€ 3.088.844	€ 19.342.227	€ 21.520.777	€ 43.951.847

Tabel 5: Verdeling naar type ontvanger per programma in de Kop van Noord-Holland

Europees programma	Overheid	Bedrijfsleven	Onderzoek & opleiding	Totaal
CEF	€ 76.377	€ 1.870.000		€ 1.946.377
ELFPO	€ 388.840	€ 646.508		€ 1.035.348
Erasmus+	€ 204.979	€ 48.953		€ 253.932
ESF	€ 3.384.111	€ 446.999	€ 20.500	€ 3.851.610
Horizon 2020		€ 2.263.419		€ 2.263.419
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 5.222.462	€ 8.768.949	€ 270.432	€ 14.261.843
Interreg VB Noordzee	€ 306.347	€ 272.120		€ 578.467
Kansen voor West II (OP West)		€ 37.750		€ 37.750
OP Noord	€ 34.792	€ 3.756.539		€ 3.791.331
OP Oost		€ 47.316		€ 47.316
Totaal	€ 9.617.909	€ 18.158.552	€ 290.932	€ 28.067.393

Tabel 6: Verdeling naar type ontvanger per programma in Noordoost-Groningen

Europees programma	Overheid	Bedrijfsleven	Onderzoek & opleiding	Totaal
CEF	€ 28.699.714			€ 28.699.714
Creative Europe		€ 292.006	€ 25.000	€ 317.006
EaSI	€ 51.502			€ 51.502
ELFPO	€ 55.000	€ 733.219		€ 788.219
Erasmus+	€ 422.950	€ 392.320	€ 8.953.668	€ 9.768.938
ESF	€ 19.081.077	€ 1.023.635	€ 90.000	€ 20.194.712
Europe for citizens	€ 15.000	€ 18.522		€ 33.522
EUROSTARS		€ 150.000		€ 150.000
Horizon 2020	€ 1.497.837	€ 3.237.590	€ 3.504.430	€ 8.239.856
Interreg 2 Zeeën			€ 296.040	€ 296.040
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 177.725	€ 170.770	€ 307.460	€ 655.955
Interreg VA Euregio Maas-Rijn	€ 2.055.203	€ 1.157.286	€ 2.687.680	€ 5.900.169
Interreg VA Vlaanderen-Nederland	€ 1.024.110	€ 433.124	€ 1.581.040	€ 3.038.273
Interreg VB North West Europe	€ 1.060.221	€ 4.753.029	€ 238.266	€ 6.051.516
Interreg VC Europe	€ 192.513			€ 192.513
LIFE	€ 660.785	€ 589.261		€ 1.250.046
OP Oost			€ 10.950	€ 10.950
OPZuid	€ 57.300	€ 3.998.061	€ 289.358	€ 4.344.719
URBACT	€ 191.302			€ 191.302
Urban Innovative Actions	€ 7.334.499			€ 7.334.499
Totaal	€ 62.576.740	€ 16.948.822	€ 17.983.891	€ 97.509.453

Tabel 7: Verdeling naar type ontvanger per programma in Parkstad Limburg

Europees programma	Overheid	Bedrijfsleven	Onderzoek & opleiding	Totaal
AMIF		€ 494.328		€ 494.328
CEF	€ 10.856.942	€ 2.050.000		€ 12.906.942
Creative Europe		€ 416.412		€ 416.412
ELFPO	€ 15.026.900	€ 3.367.439	€ 100.000	€ 18.494.339
Erasmus+	€ 603.070	€ 735.866	€ 22.708.948	€ 24.047.884
ESF	€ 21.692.586	€ 8.108.550	€ 326.690	€ 30.127.826
Europe for citizens	€ 15.396			€ 15.396
EUROSTARS		€ 6.346.958	€ 1.499.079	€ 7.846.037
Horizon 2020	€ 2.162.444	€ 69.337.755	€ 137.960.564	€ 209.460.763
Interreg 2 Zeeën		€ 764.886		€ 764.886
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 2.428.297	€ 5.562.616	€ 4.196.250	€ 12.187.162
Interreg VA Vlaanderen-Nederland		€ 500.614	€ 99.720	€ 600.335
Interreg VB Noordzee	€ 591.670	€ 120.100	€ 585.968	€ 1.297.737
Interreg VB North West Europe		€ 629.027	€ 1.755.133	€ 2.384.159
Interreg VC Europe	€ 366.050		€ 284.308	€ 650.358
Kansen voor West II (OP West)		€ 232.166	€ 171.000	€ 403.166
LIFE	€ 455.019	€ 436.887	€ 21.515	€ 913.421
OP Noord		€ 160.784	€ 62.597	€ 223.381
OP Oost	€ 6.112.227	€ 34.888.086	€ 14.074.172	€ 55.074.484
OPZuid		€ 530.976	€ 176.844	€ 707.820
URBACT	€ 96.819			€ 96.819
Totaal	€ 60.407.418	€ 134.683.449	€ 184.022.787	€ 379.113.654

Tabel 8: Verdeling naar type ontvanger per programma in Twente

Europees programma	Overheid	Bedrijfsleven	Onderzoek & opleiding	Totaal
AMIF	€ 24.758.912			€ 24.758.912
CEF	€ 59.143	€ 4.434.438		€ 4.493.581
ELFPO	€ 1.276.317	€ 2.231.599	€ 64.680	€ 3.572.596
Erasmus+	€ 371.037	€ 754.469	€ 1.448.010	€ 2.573.516
ESF	€ 11.212.081	€ 960.770	€ 72.500	€ 12.245.351
EUROSTARS		€ 243.343		€ 243.343
Horizon 2020	€ 67.875	€ 3.760.353		€ 3.828.228
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 544.997	€ 1.216.456	€ 1.024.247	€ 2.785.700
Interreg VA Euregio Maas-Rijn		€ 33.098		€ 33.098
Interreg VA Vlaanderen-Nederland		€ 3.744		€ 3.744
Interreg VB Noordzee	€ 1.836.257			€ 1.836.257
Interreg VB North West Europe		€ 420.282		€ 420.282
Interreg VC Europe	€ 237.396			€ 237.396
ISF	€ 18.510.000			€ 18.510.000
Kansen voor West II (OP West)		€ 25.000		€ 25.000
LIFE		€ 180.741		€ 180.741
OP Noord	€ 65.010	€ 11.911.243	€ 281.668	€ 12.257.921
OP Oost		€ 1.756.544		€ 1.756.544
OPZuid		€ 121.749		€ 121.749
Totaal	€ 58.939.025	€ 28.053.828	€ 2.891.105	€ 89.883.958

Tabel 9: Verdeling naar type ontvanger per programma in de Veenkoloniën

Europees programma	Overheid	Bedrijfsleven	Onderzoek & opleiding	Totaal
CEF	€ 48.583.760			€ 48.583.760
EFMZV		€ 11.000		€ 11.000
ELFPO	€ 8.715.589	€ 2.862.894		€ 11.578.483
Erasmus+	€ 308.827		€ 1.461.458	€ 1.770.285
ESF	€ 1.187.847	€ 167.299	€ 22.500	€ 1.377.646
EUROSTARS		€ 169.230		€ 169.230
Horizon 2020		€ 2.602.087		€ 2.602.087
Interreg 2 Zeeën	€ 107.943	€ 862.690		€ 970.633
Interreg VA Vlaanderen-Nederland	€ 981.684	€ 412.197	€ 344.576	€ 1.738.457
LIFE		€ 3.467.050		€ 3.467.050
OPZuid	€ 259.981	€ 1.280.422	€ 57.164	€ 1.597.567
Totaal	€ 60.145.631	€ 11.834.870	€ 1.885.697	€ 73.866.198

Tabel 10: Verdeling naar type ontvanger per programma in Zeeuws-Vlaanderen

Elk Europees programma richt zich op andere type ontvangers. Dit is goed terug te zien in bovenstaande tabellen. Erasmus+ richt zich voornamelijk op onderwijsinstellingen, dat de categorie 'onderzoek en opleiding' bij dit programma telkens goed scoort is hierdoor te verklaren. Overheden participeren maar mondjesmaat in Horizon2020, dit is ook terug te zien in de verschillende programma's. In de verschillende Interreg's en EFRO-programma's wordt vaak verplicht gewerkt in consortia, dit zodat samenwerking bevordert wordt. Overheden zijn vaak randvoorwaardelijk in deze programma's Ook dit is terug te zien in de tabellen. Sowieso is de trend dat overheden zelf steeds minder tot de primaire doelgroep van Europese subsidieprogramma's behoren. Het is dan ook niet gek dat overheden bij veel programma's minder scoren dan de overige categorieën. Programma's die zich wel primair richten op overheden kennen wel vaak een grote gemiddelde projectomvang. Het is hierom dat overheden over het algemeen wel veel subsidies verwerven in Europa.

| Bijlagen

Bijlage 1

Overzichtstabellen korte duiding Europese programma's

bijlage 1

Overzichtstabellen korte duiding Europese programma's

Overzichtstabel Europees programma – regionale regie

Europees programma – Regionale regie	
Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (waaronder OP Oost)	Om de economische verschillen tussen Europese regio's te verkleinen heeft de Europese Unie (EU) het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling opgericht. Het Operationeel Programma (OP) EFRO (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) Oost-Nederland 2014-2020 valt onder de Europese structuurfondsen.
ELFPO (Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling)	Europees fonds om het platteland van Europa te versterken. De Nederlandse uitvoering hiervan is het subsidieprogramma POP (Plattelandsontwikkelingsprogramma). Dit programma richt zich onder andere op: <ol style="list-style-type: none"> 1. Agrarisch ondernemerschap: versterken van innovatie, verduurzaming en concurrentiekracht; 2. Duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen (verbetering waterkwaliteit); 3. Goede conditie van het platteland (biodiversiteit, natuur en landschap).
Interreg VA Duitsland-Nederland (EFRO)	Subsidie om de Europese samenwerking tussen grensregio's te stimuleren en te bevorderen. Interreg VA Deutschland-Nederland richt zich op grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederland en de Duitse deelstaten Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen. Met speciale aandacht voor: <ol style="list-style-type: none"> 1. Verhoging van de grensoverschrijdende economische kracht; 2. Versterken sociaal-culturele cohesie.
Interreg VA Euregio Maas-Rijn (EFRO)	Subsidie om de Europese samenwerking tussen grensregio's te stimuleren en te bevorderen. Het programmagebied van het Interreg EMR (Euregio Maas-Rijn) programma omvat Limburg, Zuidoost Noord-Brabant en delen van België en Duitsland.
Interreg VA Twee Zeeën (EFRO)	Subsidie om de Europese samenwerking tussen grensregio's te stimuleren en te bevorderen. Het programmagebied van dit Twee Zeeën (2 seas) programma omvat gedeeltes van de Nederlandse provincies die aan de Noordzee grenzen. Met focus op: <ol style="list-style-type: none"> 1. Technologische en sociale innovatie; 2. Koolstofarme technologie; 3. Aanpassing aan klimaatverandering; 4. Efficiënter gebruik van hulpbronnen en materialen.
Interreg VA Vlaanderen-Nederland (EFRO)	Subsidie om de Europese samenwerking tussen grensregio's te stimuleren en te bevorderen. Het programmagebied omvat in Nederlands de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. In Vlaanderen gaat het om de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant (enkel het arrondissement Leuven) en West-Vlaanderen (met uitzondering van de arrondissementen Veurne en Ieper). Uitdagingen voor de Vlaams - Nederlandse Grensregio liggen op het terrein van: <ol style="list-style-type: none"> 1. Verbetering van de concurrentiekracht; 2. Verhoging van de duurzaamheid; 3. Een betere werking van de arbeidsmarkt. Innovatie is een centraal thema in de strategie van het programma om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden.
Interreg VB Noordzee (EFRO)	Subsidie om de transnationale samenwerking tussen diverse partners (publiek en privaat) uit verschillende landen te stimuleren en te bevorderen. Naast Nederlandse regio's, maken regio's van de lidstaten België, Duitsland, Noorwegen, Zweden, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk deel uit van het programmagebied.

	<p>De hoofdthema's zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Versterken van onderzoek; 2. Efficiënte omgang met hulpbronnen; 3. Bescherming van milieu en klimaat; 4. Duurzaam & groen vervoer.
Interreg VB North West Europe (EFRO)	<p>Subsidie om de transnationale samenwerking tussen diverse partners (publiek en privaat) uit verschillende landen te stimuleren en te bevorderen. Het Noordwest Europa-programma is van toepassing in de gemarkeerde regio's van Nederland en in regio's van de lidstaten België, Duitsland, Frankrijk, Ierland, Luxemburg en Verenigd Koninkrijk, alsmede Zwitserland. Deze samenwerking richt zich op drie prioriteiten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie; 2. Ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken; 3. Bescherming van de leefomgeving en stimuleren van efficiënt gebruik van grondstoffen en materiaal.

Tabel 1: Uitwerking en uitleg Europese programma's onder regionale regie

Overzichtstabel Europees programma – nationale regie

Europees programma – Nationale regie	
AMIF (Asiel, Migratie en Integratiefonds)	<p>Het Asiel, Migratie en Integratiefonds is een onderdeel van de subsidieregeling voor de Europese migratie- en veiligheidsfondsen 2014-2020. Het AMIF biedt subsidie voor:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Asiel en opvang; 2. Integratie; 3. Terugkeer.
EFMZV (Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij)	<p>Het doel van het Europees fonds voor maritieme zaken en visserij (EFMZV) is het bevorderen van een concurrerende, ecologisch duurzame, economisch levensvatbare en maatschappelijk verantwoorde visserij en aquacultuur. Het programma richt zich onder andere op innovatie, samenwerking en investeringen.</p>
ESF (Europees Sociaal Fonds)	<p>Het Europees Sociaal Fonds (ESF) is het belangrijkste Europese middel om werkgelegenheid te ondersteunen, mensen aan werk te helpen en te zorgen voor eerlijke arbeidskansen voor alle EU-burgers. Er zijn drie focuspunten:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Actieve Inclusie; 2. Duurzame inzetbaarheid; 3. Sociale Innovatie & transnationale samenwerking.
ISF (Fonds voor de Interne Veiligheid)	<p>Het fonds voor de Interne Veiligheid (ISF) is onderdeel van de subsidieregeling voor de Europese migratie- en veiligheidsfondsen 2014 – 2020. De subsidieregeling ISF bestaat uit drie onderdelen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Politie Samenwerking; 2. Criminaliteitsbeheersing en crisisbeheersing; 3. Buitengrenzen/Visa.

Tabel 12: Uitwerking en uitleg Europese programma's onder nationale regie

Overzichtstabel Europees programma – Europese regie

Europees programma – Europese regie	
CLIMATE KIC	Subsidieprogramma voor de volgende activiteiten op gebied van klimaatadaptatie en –mitigatie: Onderwijs, ondernemerschap en innovatie.
CEF (Connecting Europe Facility)	De Connecting Europe Facility (CEF) ondersteunt een efficiënte, geïntegreerde, duurzame en multimodale infrastructuur in de EU. CEF heeft een drietal pijlers: <ol style="list-style-type: none"> 1. CEF-Energie; 2. CEF-Telecom; 3. CEF-Transport.
COSME	COSME staat voor 'Competitiveness of enterprises and SMEs' en richt zich op de ontwikkeling van bedrijven, specifiek op het MKB, en beoogt: <ol style="list-style-type: none"> 1. Versterking van het concurrentievermogen en de duurzaamheid van de EU-ondernemingen, in het bijzonder van kleine en middelgrote ondernemingen; 2. Aanmoediging van een ondernemerscultuur.
COST	Coördineren en afstemmen van nationaal gefinancierd onderzoek dat fundamenteel en/of precompetitief van aard is, gericht op vreedzame doeleinden: vraagstukken die voor verschillende landen een gelijke strekking hebben en een basis vormen voor harmonisatie en regelgeving.
Creative Europe	Het Creative Europe programma heeft tot doel de Europese creatieve en culturele sectoren te stimuleren en daarmee bij te dragen aan de economie, werkgelegenheid, innovatie en sociale cohesie in Europa. Het programma is gericht op: <ol style="list-style-type: none"> 1. De Europese culturele en taalkundige diversiteit stimuleren; 2. Het culturele erfgoed behouden; 3. Het concurrentievermogen van de culturele en creatieve sectoren versterken.
EEE-F	Publiek-privaat partnerschap van de Europese Unie met EIB en een Duitse en Italiaanse bank, gericht op mitigatie van klimaatverandering. Financiering voor energie-efficiëntie, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en 'schoon stedelijk transport'. Begunstigden zijn lokale, regionale en mogelijk nationale overheden of publieke en private ondernemingen die namens deze overheden optreden.
ELENA	Met de ELENA subsidie steunt Europa samen met de EIB (Europese Investeringsbank) steden en regionale overheden bij de uitwerking van hun innovatieve investeringsprogramma's of projecten. Inzetbaar bij: <ol style="list-style-type: none"> 1. Innovatieve energiebesparing in publieke gebouwen, inclusief sociale woningbouw, straatverlichting en verkeerslichten; 2. Aanpassing van gebouwen gericht op energiebesparing (verwarming, elektriciteit, isolatie, airconditioning, verlichting); 3. Hernieuwbare energiebronnen toepassen in de gebouwde omgeving, zoals biomassa, fotonvoltaïsche energie, zonne-thermische collectoren
EaSI (Employment and Social Innovation)	Financieringsinstrument dat kwalitatief goede en duurzame werkgelegenheid promoot bij een aanvaardbaar en passend niveau van sociale bescherming, tegen sociale uitsluiting en armoede, en voor betere arbeidsomstandigheden.
Erasmus+	Erasmus+ is het Europese subsidieprogramma voor onderwijs, jeugd en sport. Aan de basis staat de gedachte dat investeringen in onderwijs, opleidingen en niet-formeel leren van cruciaal belang zijn om mensen - ongeacht hun leeftijd of achtergrond - de kans te geven zich voortdurend te ontwikkelen oftewel: een leven lang te leren. Erasmus bestaat uit drie hoofdacties: <ol style="list-style-type: none"> 1. Mobiliteit gericht op leren voor individuen; 2. Samenwerking voor innovatie en good practices; 3. Ondersteunen van beleidshervormingen.

Europe for Citizens	<p>Europees programma gericht op het actief maken van burgers voor de Europese samenleving. Drie doelstellingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Debat en bewustwording op terrein van Europese geschiedenis en verbondenheid; 2. Participatie in besluitvormingsprocessen en maatschappelijke initiatieven; 3. Disseminatie van projectresultaten tussen beleidsmedewerkers.
Europees Globaliseringsfonds	Het Europees fonds voor aanpassing aan de globalisering biedt steun aan mensen die hun baan verliezen door structurele veranderingen als gevolg van globalisering.
Eurostars	Het Europees programma Eurostars staat voor het verkorten van time-to-market van nieuwe technologieën en verkleinen van technische risico's. Eurostars is gericht op projecten waar MKB-bedrijven coördinerend zijn, ondersteund door andere typen organisaties zoals universiteiten en grote bedrijven. Onderzoek en ontwikkeling (R&D) staat centraal.
Horizon 2020	<p>Onderzoeks- en innovatieprogramma gericht op het op de markt brengen van goede ideeën. De nadruk ligt op industrieel onderzoek en experimenten. Het programma streeft naar volledige toegankelijkheid voor kennisinstellingen en bedrijfsleven (met name MKB). Drie pijlers:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Excellente wetenschap; 2. Industrieel leiderschap; 3. Maatschappelijke uitdagingen.
Interreg VC Europe (EFRO)	<p>Interreg V Europe is het Europese programma dat ten doel heeft om beleidsleren, op het gebied van regionale ontwikkeling, tussen nationale, regionale en lokale overheden te ondersteunen. Interreg Europe zet zich in op vier inhoudelijke thema's, die ook weer terugkomen in andere Interreg- en EFRO-programma's:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie; 2. Vergroten van de concurrentiekracht van het MKB; 3. Het ondersteunen van de overgang naar een koolstofarme economie in alle sectoren; 4. Het beschermen van het milieu en bevorderen van efficiënte omgang van hulpbronnen.
LIFE	<p>Het Europees programma LIFE heeft als functie een katalysator te vormen voor de implementatie en integratie van milieu- en klimaatdoelen in ander Europees beleid en in de praktijk van de lidstaten. LIFE bestaat uit twee deel programma's:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Milieu (Milieu, Natuur) 2. Klimaatactie
URBACT	<p>URBACT is het Europese territoriale coöperatieprogramma. URBACT bevordert duurzame geïntegreerde stedelijke ontwikkeling in steden in heel Europa en is een succesvol instrument van het Europese cohesie beleid. URBACT richt zich op:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Capaciteit om stedelijk beleid te ontwikkelen; 2. Ontwerpen van beleid; 3. Implementatie van beleid; 4. Opbouwen en delen van kennis.
Urban Innovative Actions	<p>Het Europees programma Urban Innovative Actions richt zich op proefprojecten voor duurzame stadsontwikkeling. Projecten met de volgende onderwerpen vallen onder Urban Innovative Actions:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Transitie naar duurzame energie; 2. Stedelijke armoede (met een focus op achtergestelde stadbuurten); 3. Integratie van migranten en vluchtelingen; 4. Bevorderen van banen in de lokale economie.

Tabel 13: Uitwerking en uitleg Europese programma's onder Europese regie

Van verkenning naar impact

Regionale ontwikkeling
Projecten en financiering
Europa
Innovation

www.erac.nl